

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

IV. In eadem Vigilia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

firet. In tertia autem meritum est, quia cum hæc firmiter credimus, jam meritum habemus, & in fide sanitas est, quia qui crediderit, salvus erit ^p.

^p Marc. 16. c

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI:

S E R M O IV.

HOdiernum quidem sermonem Ordinis nostri consuetudo non exigit, sed crastina opus erit circa Missarum solemnia diutius occupari: & hora brevis sermonis longitudinem non admittet. Propterea non abs re puto preparare hodie corda vestra tantæ solemnitati, præsertim cum sit profundissima sacramenti huius & incomprehensibilis altitudo, & tanquam fons vitæ quo magis hauriatur, eo magis exuberans nunquam valeat exhauriri. Denique scio quemadmodum abundet pro Christo tribulatio vestra, & utinam abundet & consolatio vestra per ipsum. Nam mundialem quidem consolationem vobis offerre nec libet nec licet. Vilis enim est, & ad nihilum utilis huiusmodi consolatio: & (quod magis est metuendum) etiam verè ac salubris consolationis est impedimentum. Propterea qui delectatio est & gloria Angelorum, ipse factus est talus & consolatio miserorum: quia in civitate sua magnus & sublimis valde beatificat cives, ipse in exilio parvulus & humilis valde latificat exules: qui in altissimis est gloria Patris, factus est in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Parvulus enim datus est parvulis, ut magnus detur magnis: & quos iustificat parvulus, magnificet postmodum & glorificet magnus & gloriosus. Hinc sine dubio Vas electionis quos de plenitudine parvuli huius acceperat, (licet enim parvulus, sed plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter ^a) hinc utiq; Paulus eruât verbum illud bonum, quod his diebus frequenter audistis: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Gaudete, inquit ^b de exhibitione, iterum gaudete de promissione: quoniam & res plena gaudio, & spes plena gaudio est. Gaudete, quia iam percepistis dona sinistra; gaudete, quia expectatis præmia dexterae. *Læva*, inquit ^c, *eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Læva quidem levat, dextera suscipit. Læva medetur & iustificat: dextera amplectitur & beatificat. In læva eius merita, in dextera verò præmia continentur. In dextera, inquam, deliciae, in sinistra sunt medicinae.

*Consolatio
mundi utilis
& inutilis,
imò noxia.*

^a Coloss. 2. b

^b Phil. 4. a*

^c Cant. 2. a*

*Remedii per
Christum allati
contemplatio.*

Sed attende pium Medicum, attende Medicum sapientem. Considera diligentius quam nova medicamina portet, vide quàm non modò pretiosas, sed & speciosas attulerit Medicinas; non solum perutiles ad san-

nitatis

nitatis fructum, sed & delectabiles ad aspectum, & suaves ad gustum. Denique primam eius medicinam, primum quod in sinistra portat, attendes & conceptum invenis sine semine. Intuere obsecro, quale sit illud, quàm novum, quàm admirabile, quàm amabile, quàm jucundum. Quid enim pulchrius quàm generatio casta? Quid gloriosius quàm sancta & sincera conceptio, in qua nihil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? At quoniam minus fortassis detineret nos grata licet admiratio novitatis, nisi fructus quoque salutis & utilitatis consideratio animum delectaret, conceptus iste non modò gloriosus in ipsa quasi exteriori specie, sed & pretiosus in interiori virtute: ut secundum quod scriptum est ^d: *In sinistra Domini gloria simul & divitiæ* inveniantur, divitiæ, inquam, salutis, cum gloria novitatis. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus sine omni illicita & immunda conceptus est voluptate? In ipsa radice & origine mea infectus & inquinatus sum, immunda est conceptio mea, sed est à quo tollatur ista confusio. Ipse eam tollit, in quem solum ipsa non cadit.

1. Conceptus sine pudore.

d prov. 3. b

Divitias salutis habeo, quibus redimam propriæ conceptionis impuritatem, Christi purissimam conceptionem. Adde adhuc, Domine IESU, innova signa, immuta mirabilia: nam priora quæ idem ipsa consuetudine viluerunt. Planè enim Solis ortus & occasus, terræ fecunditas, temporum vicissitudo, miracula sunt & magna miracula, sed totiens hæc videmus, ut iam non sit qui attendat. Innova signa, & immuta mirabilia. Ecce, ait ^e, *nova facio omnia*. Quis hoc ait? Agnus utique *qui sedebat in throno* ^f. Agnus planè totus suavis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hanc enim interpretationem habet nomen eius, quod est Christus. Cui poterit asper aut durus videri, qui nec ipsi Matri in nativitate quicquam asperitatis, quicquam intulit læsionis? O nova verè miracula: Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. Mutata est in Virgine nostra maledictio Evæ. Peperit enim filium sine dolore. Mutata est, inquam, maledictio in benedictionem, & sicut prædictum est per Angelum Gabrielem ^g: *Benedicta tu in mulieribus*. O beata, sola inter mulieres benedicta, & non maledicta, sola à generali maledicto libera, & dolore parturientium aliena. Nec mirum, fratres, si dolorem non intulit Matri, qui dolores totius mundi tulit, secundum quod Esaias ait ^b: *Quia verè languores nostros ipse tulit*. Duo sunt quæ timet humana fragilitas, pudor, & dolor. Utrumque Christus tollere venit, unde & utrumque suscepit, quando (ut cætera sileam) morte, & morte turpissima condemnatus est

e Esa. 43. o
f Apoc. 5. b

2. Partus sine dolore.

g Luc. 1. c

b Esa. 53. b

est ab iniquis. Itaque ut fiduciam nobis daret quòd tolleret hæc à nobis, prius Matrem suam immunem ab utroque servavit, ut nec in conceptu quicquam pudoris, nec in partu quicquam doloris existeret.

3. *Maternitas
sine corruptione.*

Accumulantur adhuc divitiæ, crescit gloria, innovantur signa, & miracula immutantur. Non solum sine pudore conceptus, & sine dolore partus, sed & mater est sine corruptione. O verè novitas inaudita! Virgo peperit, & post partum inviolata permansit, fecunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium matris habens cum virginitatis honore. Iam securus expecto promissam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conservata per eum est incorruptio etiam in Matre sua. Facile erit ei per quem Mater ipsa incorruptionem non perdidit pariendo, ut & corruptibile hoc incorruptionem induat resurgendo.

4. *Proles sine
omni labe
peccati.*
i Job. 15. b

Ioan. 1. d

Habes tamen adhuc maiores divitias, habes gloriam ampliolem. Mater est sine corruptione virginitatis, filius sine omni labe peccati. Non cadit in matrem Evæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum est per Prophetam ⁱ: *Nemo mundus à sorde, nec infans, cuius est unius diei vita super terram.* Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imò & veritas ipsa. Ecce Agnus sine macula, Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Ille sine dubio lavare me potest, quem constat inquinatum non esse. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ sola sine pulvere est. Ille mihi festucam educat de oculo, qui non habet trabem in suo: imo iste trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in suo.

k Luc. 1. d
l Psal. 15. c

*Arcanum
nostre salutis*

5. *Humilitas
Salvatoris in
nativitate.*

Vidimus certè divitias salutis & vitæ. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi Unigeniti à Patre. Quæris à quo Patre? *Et filius Altissimi vocabitur.* Manifestum est quis Altissimus sit. Sed ne quis remaneat locus dissimulationis: *Quod ex te nascitur sanctum* (ait Angelus Gabriel ad Mariam ^k) *vocabitur filius Dei.* O verè sanctum! Non dabis, Domine, sanctum tuum videre corruptionem ^l, quod nec Matri quidem abstulit incorruptionem. Crescunt miracula, multiplicantur divitiæ, thesaurus aperitur. Quæ generat, & mater & virgo est; qui generatur, & Deus & homo est. Sed nunquid dabitur sanctum canibus, aut margaritæ porcis? abscondatur certè thesaurus noster in agro, & pecunia nostra in sacco reponatur. Operiatur conceptus sine semine, Matris desponsatione, partus sine dolore, vagitibus parvuli & mœrore. Abscondatur & parturientis incorruptio legali purificatione; Infantis innocentia solita circumcissione. Absconde, inquam, absconde Maria novi solis fulgorem,

rem, pone in præsepio, involve pannis infantem. Nam & ipsi panni divitiarum nostrarum sunt: pretiosiores siquidem panni Salvatoris omni purpura, & gloriosius hoc præsepe auratis regum foliis, ditior denique Christi paupertas cunctis opibus, cunctisque thesauris sæculi. Quid enim humilitate ditius, quid pretiosius invenitur, qua nimirum regnum coelorum emitur, & divina gratia acquiritur? Sicut scriptum est ^l: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Et apud Apostolum ^m: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Habes commendatam à Deo humilitatem in Nativitate. In hac enim exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, & habitu inventus ut homo.

Humilitate nihil ditius aut pretiosius.

^l Matt. 5. 3.

^m Iacob. 4. 6.

Vis adhuc pretiosiores divitias & super excellentem gloriam invenire? Habes charitatem in passione. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* ⁿ. Hæ divitiarum salutis & gloriarum, sanguinis pretiosus quo redempti sumus, & crux dominica, in qua cum Apostolo gloriamur. *Mihi, inquit* ^o, *absit gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi.* Et dicebat ^p: *Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.* Ipsa est læva Christus Iesus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Christus Iesus, & hic gloriosus. *Christum inquit, Iesum, & hunc crucifixum.* Fortasse crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus. Homo enim formam crucis habet: quam si manus extenderit, exprimet manifestius. Loquitur autem Christus in Psalmo ¹: *Infixus sum in limo profundi.* Limum quidem nos esse manifestum est, quoniam de limo plasmati sumus. Sed nunc quidem limus paradisi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus sum, inquit, non pertransii, non recessi. Vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* ^r. Ipse est enim Emmanuel, nobiscum DEUS. Nobiscum utique, sed per sinistram. Sic enim olim Thamar pariente ^s, Zara prius solam protulit manum, quæ in Sacramento Dominicæ passionis coccone alligata est filo.

Charitas Christi in passione.
ⁿ Ioan. 15. 13.

^o Gal. 6. d
^p I. Cor. 2. 3

Homo in corpore suo formam crucis habet.

^q Psal. 68. 2

^r Matt. 28. d
^s Gen. 38. g

Itaque iam quidem tenemus sinistram, sed adhuc clamare necesse est: Operi manuum tuarum porriges dexteram ^t: Nam delectationes in dextera tua usque in finem ^u. Domine, ostende nobis dexteram, & sufficit nobis. *Gloria, inquit* ^x, *& divitia in domo eius, utique qui timet Dominum.* Sed in domo tua Domine quid? Profectò gratiarum actio, & vox laudis. Beati qui habitant in domo tua Domine ^y, &c. Oculus enim non vidit, auris non audivit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se ^z. Lux est enim in accessibilibus, pax est quæ exuperat omnem sensum, fons est qui ascensum nescit, sed descensum. Non vidit oculus lucem inaccessibilem, non audivit

^t Iob. 14. e
^u Psal. 15. c
^x Psal. 111. a
Maiestas Christi in gloria.
^y Psal. 83. a
^z I. Cor. 2. e

auris pacem incomprehensibilem. Speciosi quidem pedes evangelizan-
 Rom. 10. c tium pacem ^a, sed licet in omnem terram exierit sonus eorum; pax ta-
 Phil. 3. c men quæ exuperat omnem sensum, nec ab ipsis quanta erat potuit capi,
 Rom. 10. c nedum aliorum auribus tradi. Ait etiam paulus ipse ^b, *Fratres, ego me*
 Pax plena & non arbitror comprehendisse. Fides quidem ex auditu, auditus autem per
 perfecta alteri verbum Dei ^c: sed fides non species, & promissio non exhibitio pacis.
 vita reserva- Et quidem pax nunc est etiam in terra hominibus bonæ voluntatis: sed
 tur. quid est pax ista ad illius plenitudinem & supereminentiam pacis? Unde
 d Ioan. 14. d & ipse Dominus ait ^d: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Meæ,
 siquidem quæ exuperat omnem sensum, & est pax super pacem, nec-
 dum capaces estis: propterea do vobis patriam pacis, & relinquo inte-
 rim viam pacis.

Sed quid est quod diximus, *In cor hominis non ascendit*? Utiq; quia
 fons est, & ascensum nescit. Scimus enim quia fontium natura est rivos
 Psal. 103. b sectari convallium, montium ardua declinare, sicut scriptum est ^e: *Qui*
 emittit fontes in convallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ. Hoc
 autem est unde admonere sapius studeo vestram charitatem, quia Deus
 Iacob. 4. b superbis resistit, humilibus autem dat gratiam ^f. Fons enim ad altiora
 non ascendit, quàm sit locus eius unde procedit. Sed videri potest secun-
 dum hanc regulam non impediri à superbia vias gratiæ, præsertim quod
 Iob. 41. g ille primus superbus, qui secundum Scripturam ^g, *rex est super omnes fi-*
 lios superbiæ, dixisse non legitur: *Altior ero, sed, ero, inquit, similis Altis-*
 simo ^h. Attamen non mentitur Apostolus ^o, *quoniam ille extollitur supra*
 omne quod creditur aut quod colitur Deus. Horret humanus auditus ver-
 bum, sed utinam horreat similiter animus cogitatum malignum pariter
 & affectum. Dico enim vobis quod non tantum ille, sed & omnis super-
 bus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, &
 superbus vult fieri suam. Iam videtur æqualitas: sed attende malè con-
 gruam proportionem. Deus quidem in his tantum quæ ratio approbat,
 suam vult fieri voluntatem, superbus verò & cum ratione & contra ra-
 tionem. Vides quoniam altitudo est, & non illuc perveniunt fluentia gra-
 tiæ. *Nisi conversi fueritis*, inquit ⁱ, *& efficiamini sicut parvulus iste* (se
 autem dicit, qui est fons vitæ, in quo habitat & unde manat plenitudo
 omnium gratiarum) *non intrabitis in regnum cælorum.* Para proinde rivu-
 los, aggeres terrenæ & elatæ cogitationis disperge, conformare filio homi-
 nis, non primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis carnalis scilicet
 & terreni non ascendit. Oculum quoque purga, ut videre possis merif-
 simam lucem: & aurem tuam inclina ad obediendum, ut quandoq; per-
 venias ad quietem perpetuam, & pacem super pacem. Lux enim est pro-
 pter

^e Rom. 10. c
Pax plena &
perfecta alteri
vita reserva-
tur.

^d Ioan. 14. d

^e Psal. 103. b

^f Iacob. 4. b

^g Iob. 41.

^h Esa 14. d

^o 2. Thes. 2.

Detestatio su-
perbiæ.

Non tantum
diabolus, sed &
omnis super-
bus extollitur
supra Deum.

ⁱ Matt. 18 a.

ⁱ Matt. 18 a.

In vigilia Nat. Domini, Sermo V. 75

pter serenitatem, pax propter tranquillitatem, fons propter affluentiam & aternitatem. Fontem assigna Patri ex quo nascitur Filius, & procedit Spiritus sanctus; lucem Filio, qui est utique candor vitæ aternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; pacem spiritui sancto, qui nimirum super humilem & quietum requiescit. Nec hoc dico tanquam propria ista sint singulorum, nam & Pater lux est ut fit Filius lumen de lumine, & Filius pax est, pax nostra qui fecit utraque unum, & Spiritus sanctus fons est aquæ salientis in vitam aternam.

Fons Pater,
lux Filius
pax Sp. S.

Sed quando ad hoc pervenimus? Quando adimplebis me, Domine, lætitia cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam visitasti nos oriens ex alto, iterum gaudemus expectantes beatam spem in adventu secundo. Sed quando veniet plenitudo lætitiæ non de memoria, sed de præsentia: de exhibitione, non de expectatione? *Modestia vestra*, ait Apostolus ^g, **g Phil. 4. a*
nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est. Dignum est enim ut & modestia nostra nota sit, sicut Domini Dei nostri modestia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quàm ut immoderatè agat homo, conficius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modestus Dominus maiestatis? *Discite*, inquit ^b, *a me quia mitis sum, & humilis corde*, ut possit etiam modestia vestra innotescere cæteris. Iam quod sequitur, *Dominus prope est*, de dextera debet intelligi. Nam de sinistra ipse loquitur ^z: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Prope est Dominus, fratres mei, nihil solliciti sitis: in proximo est & citius apparebit. Nolite deficere, nolite lassari: quærite eum dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde, prope est expectantibus eum, expectantibus eum in veritate. Denique vis nosse quàm propè est? Audi sponsam de sponso canentem ^k: *Quoniam ecce stat post parietem.* Parietem istum, corpus tuum intellige, quod obstaculum impedit, ut eum qui propè est, nondum valeas intueri. Propterea Paulus ipse dissolvi cupit ^l, & cum Christo esse: & exclamans miserabiliùs, *Infelix*, inquit ^m, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Sic & Propheta in Psalmo, *Educ*, inquit ⁿ, *de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo.*

^b Matt. 11. d

ⁱ Matt. 28. d

Psal. 35. d

^k Cant. 2. c

^l Phil. 1. d

^m Rom. 7. d

ⁿ Psal. 101. b

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI

SERMO V.

Sanctificamini hodie ^a, & esote parati: die enim crastina videbitis maiestatem DEI in vobis ^{*}. Celebraturi Dominicæ Nativitatis ineffabile Dom.

^a Levit. 20. a

^{*} Resp in Vigil. Nativ.

K 2

ineffabile Dom.